

Канєнберг-Сандул Оксана Костянтинівна
к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Форманюк Вікторія Василівна
к.ю.н., доцент,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

У кінці 2019 році важко було передбачити наслідки нині невідомої інфекційної хвороби, яка у 2020 році заповнить увесь світ та отримає назву COVID-19. Європейська спільнота занепокоєні політикою деяких національних урядів, які намагаються використати пандемію коронавірусу як привід для посилення своїх режимів, обмеження демократії та посягання на верховенство права, шляхом розширення повноваження щодо дій в умовах надзвичайної ситуації, запровадженої через пандемію коронавірусу. Багато таких рішень, які прийняті урядами деяких європейських держав, що не має часових обмежень, піддали жорсткій критиці міжнародні організації та правозахисники. Враховуючи всі обставини та тенденції масового поширення у світі Рада Європи та Євросоюз зпевнені, що за умов, коли держави-члени ЄС змушені запроваджувати надзвичайні заходи для захисту громадян, не можна допускати порушення засад демократії та верховенства права. Всі законодавчі акти, які прийняті урядами держав, в умовах пандемії повинні втілювати принципи європейської демократії, а саме те, що надзвичайні заходи повинні бути необхідними, відповідними та обмежені часом. Їх слід регулярно переглядати та дотримуватися міжнародних зобов'язань.

Рада Європи, виконуючи свої функції в умовах карантину, розглядає заяви стосовно впливу та наслідків пандемії COVID-19 на дотримання прав людини. Основну увагу РЄ приділяє забезпеченню прав і захистові найбільш вразливих верств: мігрантів, біженців, дітей, осіб похилого віку, жінок, які можуть піддаватися насильству, ув'язнених.

Найголовніше – режим надзвичайного стану не повинен обмежувати свободу вираження поглядів, а також свободу преси.

Серед іншого, багато говорять про те, як зроблені державами

карантинні заходи вплинули на дотримання прав людини, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція). Конвенція передбачає можливість країни-учасника відступити від її зобов'язання згідно з Конвенцією під час надзвичайної ситуації (стаття 15). Так під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, будь-яка країна учасниця може вживати заходів, які відступають від її зобов'язань згідно з цією з міжнародним правом. Це положення Конвенції застосовується з урахуванням ряду матеріальних і процесуальних вимог [1].

Станом на липень 2020 року, країни-учасниці Конвенції вже повідомляли Генерального секретаря Ради Європи про своє рішення використовувати положення статті 15 Конвенції в умовах пандемії COVID-19. Деякі з країн пізніше повідомили про продовження терміну дії відступу або припинення його застосування з поверненням до застосування положень Конвенції в повній мірі. У свою чергу, Україна подібних заяв не робила [1].

Європейський Суд з прав людини (далі ЄСПЛ) вирішив у винятковому порядку продовжити 6-місячний термін для подачі заяви, передбачений статтею 35 Конвенції, спочатку на один місяць, а потім ще на 2. Додатково, ЄСПЛ прийняв заходи, спрямовані на те, щоб звести до мінімуму фізичну присутність персоналу в будівлі Суду.

Міжнародні норми про права людини гарантують кожному право на найвищий рівень здоров'я і зобов'язують держави вживати заходів для запобігання шкоди здоров'ю населенню і надання медичної допомоги тим, хто її потребує. Міжнародні стандарти в області прав людини також передбачають, що в ситуаціях серйозних загроз для здоров'я населення і надзвичайних станів, що несуть небезпеку життю нації, допустимі обмеження певних прав і свобод. Такі обмеження повинні бути науково обґрунтовані та вводитися в законному порядку. Якщо їх застосування не є довільним або дискримінаційним і обмежене за часом, та при цьому дотримується людська гідність, то такі обмеження ведуть до досягнення мети.

Джерела:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
2. Окрема думка судді Конституційного Суду України Лемака В. В.

- стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nb10d710-20#Text>.
3. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів», положень частин першої, третьої статті 29 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», абзацу дев'ятого пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KS20031.html.
 4. Amnesty International Ukraine «Як коронавірус впливає на права людини». URL: www.amnesty.org.ua/koronavirus-i-prava-lyudyny/ (дата звернення 04.05.2020 р.).